

מדינת ישראל
משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
היחידה לתוכניות משלימות למידה

ניצנים

תוכנית הצהרונים הלאומית
משרד החינוך

'רואים ניצנים'

ניצנים של צמיחה

והתחדשות

חשוון תש"ף

נובמבר 2019

בפתח הדברים

”ניצנים נראו בארץ”

תכנית ניצנים הגיעה לשנתה השלישית, זו כבר חזקה!
מערכת החינוך לוקחת אחריות חינוכית על ילדי הצהרונים, ועל איכות הפעילות בצהרון.

לאחר שהתייצבנו, אנחנו ממקדים מאמץ יחד עם שותפנו בשלטון המקומי ב-2 ערוצים במקביל:

ערוץ התוכן – שהעלון מהווה אחד הכלים לפיתוחם ולהפצתם של תכנים והתהליכים מעניינים – שכדאי ללמוד מהם.

ערוץ איכות השירות – הבא לידי ביטוי בתהליכי ההכשרה, ההעשרה לצוותי הצהרונים, בקבוצות של למידה משותפת ובמסגרת צוות הצהרון.
הניצן מגלה את החיים החדשים של הצמח ובעקבותיו – יעלה הפרח.

שתהיה לכולנו שנת פעילות שמחה

חיים הלפרין

מנהל היחידה לתוכנית משלימות למידה

בנימה אישית...

ישוב נצא אל תדרך,
יד ביד לדרך,
בשלשלת זחב,
ישוב נצא אל תדרך,
עם אחד לדרך,
יטירני על גב" (עודית חירש)

יצאנו לדרך...שנה שלישית בתוכנית ניצנים.

צוות ניצנים במטה יוזם מגוון מהלכים שפועלים לקדם את צהרונני ניצנים: כתיבת חוזר מנכ"ל, הכשרה ולווי של מנהלי ניצנים ברשויות, פיתוח אוגדן ניהולי- פדגוגי למנהלי ניצנים ברשויות, פיתוח תוכנית לקידום האקלים בצהרונני ניצנים, מחברת מארגנת למוביל/ה במסגרת, כלים להתבוננות המאפשרים לקיים התבוננות אישית או צוותית שמטרתם לעודד למידה אישית, שיפור תהליכי ביצוע ושיח עמיתים, מיצוב סדר היום והצעות לפעילויות בסדר היום בצהרון. מתוך רצון לתת מענה לצרכים הקוגניטיביים, הרגשיים, החברתיים והפיזיים של הילדים ולאפשר להם למצות את יכולתם ולתת ביטוי לסקרנות וליצירתיות שלהם לצוותים הפועלים בתוכנית ולהורים.

נמשיך לפעול ביחד לשיפור מתמיד של מערך השירותים הניתנים לילדים, לצוותים ולהורים, כל זאת מתוך אמונה שביחד זה תמיד יותר.

מבקשת לומר תודה לכל מי שבחר להכנס למשפחת ניצנים.

מאחלת שנה של עשייה משמעותית, חדוות יצירה, העמקת הקשרים, הלמידה והעשייה. שנדע למצוא ולראות את הטוב שנקרה בדרכנו, לברך עליו, לזכר ולדייק אותו ואת עצמנו.

לילך ברקאי

ממונה תוכנית הצהרונים הלאומית

משרד החינוך

רשויות נוספות מצטרפות לתוכנית

דבוריה בחרה השנה להצטרף לתוכנית ניצנים, טרם הכניסה לתוכנית היו הרבה הכנות

וישיבות עם המפעיל ומפגשי הכנה למורות ולסייעות. לאחר השלמת הניירת וישיבות עם המפעיל, מתנ"ס דבוריה, וארגון ההזנה הצליחו להוציא את התוכנית לפועל גם בגני הילדים וגם בבתי הספר. ההערכות לפתיחת התכנית ושיתוף כלל הגורמים מהרשות ומהמתנ"ס היו חשובים ולפתיחה מיטבית של התוכנית.

לפני פתיחת התכנית המובילה בניצנים ערכה פגישת היכרות עם צוות הבוקר, הסייעות וכמובן עם הילדים. יש שיתוף פעולה מלא בין המורות לסייעות, וניכר כי יש שביעות רצון גדולה בין כל השותפים, ומקבלים משוברים מההורים שהם שבעי רצון ומרוצים מהפעלת תוכנית ניצנים.

העצמת הפרט

ברשות **מודיעין** זיהו רכזות הצהרונים **חזקות של אנשי הצוותים**. הרכזות בחרו להעצים את הצוותים, "לנצל" את המשאב האנושי לטובת המערכת ורתמו אותם לכתיבת יחידות תוכן ולבניית אוגדן למסגרות שברשות. עצם הרעיון שכותבות האוגדן היו חלק מצוותי הצהרונים תרם רבות לאופי התכנים שהותאמו לצרכים המדויקים של הילדים.

יחידות התוכן עסקו בארבעה תחומים:

מדע, מידע ויצירה - תכנית בתחום המדעים המזמנת לילדים לימוד חווייתי בנושאי אסטרונומיה, כימיה, חשמל סטטי ומפגישה את הילדים עם מושגים מדעיים וניסויים בתחום.

נקודה למחשבה בשעת חברה - תכנית לפיתוח ערכים חברתיים בנושאים: סבלנות וסובלנות, גבורה, נתינה וערבות הדדית, קבלת השונה, כל נושא מחובר לחודש העבודה וחגי ישראל ונעשה באמצעות סיפורים, משלים פתגמים ועוד.

מסביב לעולם - "טיול" בארצות שונות בעולם הכרות עם התרבות, סמל, דגל, מילות מפתח, מאכלים ועוד.

יוצרים חוויות - פעילויות יצירה מגוונות בטכניקות וחומרים שונים.

במהלך השנה כותבות האוגדן יעבירו ימי למידה בנושא לכלל הצוותים.

"מחברת ההצלחות שלי" הנה יוזמה חדשה ב**ירושלים** שתלווה את כלל תלמידי ניצנים בבתי הספר ומטרתה עבודה תהליכית, המאפשרת מיצוי מרבי של הפוטנציאל הגלום בתלמידים.

המחברת מתמקדת בחמישה תחומי חיים עיקריים: אורח חיים פעיל ובריא (תזונה וספורט), קיימות, כבוד הדדי, הצלחות אישיות והתבוננות פנימית; כל זאת מתוך רצון לעודד תחומים אלו בקרב התלמידים, על מנת להקנות כלים לבקרה וחינוך עצמי.

את החוויות התלמידים יבטאו באיורים ובמשחקים הנמצאים בחוברת וישתפו את הסביבה בחוויותיהם.

מחברת ההצלחות תתווך לאורך השנה על-ידי צוות הצהרונים ותאפשר לתלמידים לבחון את התפתחותם לאורך השנה.

בנוסף, המחברת מהווה כלי תקשורת יעיל בין הורי התלמיד לתלמיד, לצוות הצהרון ובראש ובראשונה בין התלמיד לעצמו.

מחברת ההצלחות הנה אישית ובסיום השנה תהווה מזכרת נפלאה על תקופה משמעותית בחייהם.

הפרט והקבוצה

במסגרת התכנית הפדגוגית **ברמת גן**, שמטרתה לאפשר לילדים לזהות את היכולות, הכישורונות והעוצמות שלהם בהיבט האישי ובד בבד יזהו ויטפחו את מקומם, חלקם והשפעתם כיחידים בתוך הקבוצה, נבנתה התוכנית "**היחיד והיחד**" שבמרכזה עמדה התפיסה, שפיתוח מודעות חברתית אצל ילדים מתבססת על ניסיון העבר ועל הרגלים קודמים.

צוותי הצהרונים למדו להתמקד באינטליגנציה הבולטת של הילד באמצעות תיאוריית "האינטליגנציות המרובות של הווארד גארדנר" ובמסגרות עסקו בפיתוח מודעות עצמית, בהיכרות של הילדים עם עצמם, התחושות, המחשבות, התפיסות, הרגשות, והתגובות שלהם במצבים שונים שבהם הם מתנסים בכדי שיוקירו את החברים הטובים שלהם ואת עצמם. הפעילויות הועברו באמצעות סיפורים, שיחות, הפעלות ופעילויות יצירה מגוונות. לדוגמה: למדו לומר לחבריהם מילים טובות באמצעות כתיבת פתקי "מילה טובה", חקרו את הפתקים בתיבת "מילים טובות" ולמדו להגדיר מיהו חבר ומהו המתכון לחברות טובה. דנו בדילמות הקשורות ליחסי חברות באמצעות העלאת מקרים מחיי היומיום ובמטרה לזהות את החזקות והיכולות שלהם התנסו בפעילות של הכרת כוחות העל האישיות שלהם, בדקו אילו כוחות היו רוצים שיהיו להם, במה היו רוצים להיות טובים, ולאחר מכן יצרו מגן הכוחות שלהם ותערוכת דמויות משותפת.

ב**ג'דידה מכר** בחרו לשים דגש **ברגשות והכלת התלמידים** תוך כדי פעילויות מוחשית ולמידה שמתרחשת באווירה מקבלת, הנותנת מקום רב לדרך ולתהליך לא פחות מהמטרה. בתכנית העבודה שמו דגש ובחרו בקפידה פעילויות לימוד חווייתיות מוחשיות מתוך ההבנה שדרך החוויה בפעילות הפגתית בזמן הצהרון יהיה הלימוד המשמעותי עבור הילדים. הצוות ונותן לכל ילד הזדמנות להתפתח ולמצות את הפוטנציאל הטמון בו. אנו רוצים להעניק לילדים מסגרת איכותית שבה הילד ירגיש בטוח לבטא את עצמו בפני הצוות החינוכי ובפני חבריו בגן. הצוות מתכנן את עבודתו בקפידה במטרה לצייד את הילדים הצעירים בארגז כלים להתמודדות עם אתגרים, כעסים ותסכולים. בנוסף, מתקיימות פעילויות למידה נוספות הקשורות לתכנית הלימודים. בתקופה זו אנו לומדים על נושא הסתיו, סימני הסתיו והתופעות הקשורות בעונה זו של השנה, כמו הכרת מבנה העלים הרחבת והעמקת הקשר לסתיו ומאפייניו.

נושא החברות

מנהלת האגף לשירותי חינוך ורווחה קורין אוחיון, ומנהלי תכנית ניצנים **בפתח תקוה** בחרו **בנושא החברות** כציר מוביל רשותי. לשם כך נבנתה תוכנית שהוצגה בכנס בו לקחו חלק צוותי הבוקר וצוותי ניצנים.

מטרתה של התוכנית לתת מענה להתמודדויות עם האתגרים השונים איתם מתמודדים הצוותים כגון: הכלה חברתית, למידת מיומנויות חברתיות והתמודדות עם אלימות פיזית או מילולית.

במהלך חודש אוקטובר התקיימו כנסים של רכזי המסגרות בהם הציגו את תפיסתם בנושא זה ורכשו כלים להובלת והפעלת התלמידים בדרכים מגוונות: משחק, פעילויות שונות בשילוב סרטונים קצרים, דרכים לספר סיפור שממחיש בעיות יום יומיות של תלמידים ועוד. במהלך הכנס הוצגו לרכזים מספר ערכות שיסייעו לצוותים בעבודתם על הנושא.

השנה הנושא המלווה את הפעילויות בצהרונים "ניצנים" **בטירת כרמל** הוא נושא **"החברות"** - עזרה הדדית ומעורבות חברתית. התוכנית מעודדת: אחריות, התמדה, יוזמה, הבעת רגשות, שיתוף בתחושות ועזרה הדדית. הילדים לומדים להשתמש בשיח מכבד, לומדים לעזור ולבקש עזרה.

צוות הצהרונים שוזר את הנושא בכל התחומים הנלמדים בגן כגון חגים עונות שנה ועוד.

הפעילויות הנבחרות מזמנות אינטראקציה בין חברים, פעילויות המעוררות את כל החושים ומאפשרות שיח בין הילדים, עזרה הדדית ושיתוף פעולה.

הילדים ממלאים תפקידים שונים בגן כמו: תורני אוכל, תורנים המסייעים בסידור הגן והחצר, עוזרים לחבר מזמינים חבר למשחק, עבודות יצירה משותפות.

אורח חיים בריא ופעיל

מי לא רוצה בקלי קלות להפיג לחצים, לרומם את מצב הרוח, לשמור על רעננות, להיות נמרץ? להיות בריא? לשפר את יכולת הריכוז הביטחון והדימוי העצמי, והכול בקלי קלות? כולם רוצים.. ובכן המתכון פשוט וקל

בצהרונים ניצנים שברחובות השתתפו ילדי צהרונים ניצנים, לראשונה, ביום

ההליכה הבינלאומי, יום אותו מקדם ארגון הבריאות העולמי ומשרדי הבריאות, הספורט והחינוך ברחבי העולם, ולנו חשוב לתת את הקרדיט - ל"TAFISA", עמותה בינלאומית לספורט עממי שקידמה את הנושא.

מטרת היום בצהרונים ניצנים לעודד פעילות גופנית ואורח חיים בריא ואנו מקווים שיום זה יהפוך למסורת. הצהרונים בבתי הספר ברחובות ציינו את יום ההליכה, נהנו מארוחה טובה, פעלו ביחד בתחנות ספורט מגוונות, צעדו ביחד ולמדו, כיצד ההליכה משפיעה על אורח חיים בריא.

וההמלצה שלנו-3 פעמים בשבוע הליכה של לפחות 30 דק', לא יזיק ורק יועיל ! והכי כדאי בחברותא!

בירושלים החליטו להשלים את ה- 90 דקות האבודות באמצעות תכנית ייחודית של פעילות גופנית המופעלת בצהרונים ניצנים **"הולכים על זה! 90 דקות +"** שנועדה לקדם אורח חיים בריא ופעיל כמענה לאורח החיים המודרני המאופיין במיעוט תנועה והיצמדות למסכים.

כחלק משגרת היום יום בצהרונים ניצנים משלבים הצוותים מגוון פעילויות ספורט שחלקם נלקחים מערכת הדרכה שפותחה במיוחד.

צוותי הצהרונים משתלמים פעמים בשנה בתחום שילוב פעילות גופנית בזמן הצהרון, ההשתלמות הראשונה התקיימה בפתיחת השנה בחודש ספטמבר, המדריכות והמדריכים, קפצו בדלגיות וקיבלו רעיונות ופעילויות שניתן לעשות באמצעות דלגית, עברו מכשולים, רצו והתנסו בשלל פעילויות עם אביזרי ספורט שונים.

בכדי לשלב את התכנית בשגרת הצהרון מפתחים מרחבים פעילים: זומבה, אירובי, ריקוד, יוגה, קיקבוקס ובכל שבוע נבחר אתגר חדש, כגון: דלגיות, כדרור וכדומה. במהלך השנה יתקיימו ימי שיא חווייתיים בשיתוף ההורים ובחנוכה נצא בתחרות ענק של קפיצה בדלגית, שתקרא "קופצים ומאירים".

סדר וניקיון במרכז העשייה

רפורמת הניקיון היא יעד עירוני של עיריית **ירושלים**. מדובר בתכנית רחבה שמטרתה לגרום לכך שירושלים תהיה נקייה יותר, אסתטית ויפה יותר.

כמובן ששינוי כזה מתחיל בראש ובראשונה בחינוך. בעיריית ירושלים ראו בצהרונים ניצנים שותפים פעילים, בתכנית פלטפורמה אידיאלית להנחלת הנושא בצורה המיטבית ביותר לתושביה של ירושלים. לכן התחלו בגיבוש תכנית פדגוגית בגנים ובבתי הספר בעיר העוסקת ביעד הניקיון. כמו גם חוגים ופעילויות העשרה בנושא הוכנו לתכנית השנתית של הצהרונים בירושלים.

ביטוי נוסף להגשמת הערך הוא הפיילוט המתקיים זה השנה השנייה בשימוש בכלים רב פעמיים בארוחת הצהריים במספר מסגרות בעיר.

כמה טוב וגם נעים

כשאנחנו נקיים,

כך על הבריאות נשמור

ואת הכללים נכור... (מתוך דיסק פזמון בצהרון)

בהלימה לנושא העירוני **ירושלים "חינוך לסדר ולניקיון"** פיתח צוות "פתחיה" תוכנית חודשית עם נושאים לשיחה ופעילויות מוטוריות, קוגניטיביות ורגשיות.

לקראת יישום התוכנית בצהרונים, נכתבה חוברת הדרכה, הוקלט דיסק שירים על פי הנושא החודשי. בין השירים, ביוזמה ייחודית הולחנו פסוקי תפילת מנחה לשיר שיבואו לידי ביטוי בפלח פתיחת היום בצהרון. השיר יושר בטקס המעבר בפתיחת היום בצהרון.

בנוסף, נבחר אמצעי שמלווה את הפעילויות בשם בון הברווזון- בובת פרווה צהובה האהובה מאוד על הילדים.

התוכנית פועלת במספר מסגרות וההדים חיוביים מאד...

מעשה בסגן מקלם, מגדולי תלמידיו של רבי ישראל מסלנט ומראשי תנועת המוסר, שהלך לישיבה של גנו לדוק מה מצבו בלימוד. נכנס לאחדו בישיבה וראה שהוא מסודר ונקי למופת! הסגן מקלם חזר לביתו בשמחה, ללא שנכנס לבית המדרש, הוא כבר הבין כי גנו לומד פראי...

איך הוא הבין???

כי כשיש סדר – דעתו של אדם מיושבת עליו, מעשיו נעשים במתינות ובתשומת לב....

אחד מ-13 המידות שמציע רבו, ר' ישראל סלנטר, הוא הסדר והנקיון. כלומר – זהו כלי בעבודת ה'.

עוברים לרב פעמי

בצהרונים ניצנים שבאשדוד דוגלים בקיימות ואיכות הסביבה.

כבר בשנה"ל הקודמת הקדימו הצהרונים את המאוחר כאשר בו זמנית, בכל המסגרות הנותנות מענה יום יומי ל 4,500 ילדי הצהרונים עברו משימוש בכלים חד פעמיים לשימוש בכלים רב פעמיים איכותיים אשר עוברים ניקוי ושטיפה מדי יום.

הרווחים ממהלך זה ברורים ומשמעותיים: צמצום ביצירת פסולת אשר אינה מתכלה, הקטנת הזיהום הסביבתי, חסכון כספי אדיר בעלות ובפינוי האשפה, ובעיקר העברת מסר ערכי של חינוך לאחריות סביבתית לילדים הרכים.

שיתוף פעולה יוצא מן הכלל הרתמות, התגייסות ועבודה מאומצת של צוותי הצהרונים הוביל להטמעת הרפורמה במסגרות וכדברי האחראית לשינוי הגדול, הגב' רויטל אבו, מנהלת ניצנים ברשות הצהרונים "אנחנו נמשיך לשנס מותניים ולחולל מהלכים חשובים, כל שינוי קשה ככל שיהיה לא מרתיע אותנו כי טובת הילדים תמיד נמצאת בראש מעיינו".

הארוחה במסגרת תכנית ניצנים בגני הילדים באשקלון,

הינה אירוע חינוכי וחברתי אשר הוביל לקבלת החלטה למעבר לכלי אוכל רב פעמיים, במטרה לשמור על איכות הסביבה ועל בריאות המזון המשונע ממקום למקום.

המעבר לכלים רב פעמיים התחיל בשנת תשע"ט כפילוט ב-40 מסגרות צהרון בגנים המוגדרים כגנים ירוקים.

המהלך נעשה בשיתוף פעולה עם מחלקת גני הילדים והחינוך הפורמלי וזכה לשיתוף פעולה של הצוותים החינוכיים במסגרות ושל הילדים המשתתפים בתכנית.

לאור ההצלחה, השנה המעבר לכלים רב פעמיים, יושם בכל 194 מסגרות ניצנים בגנים.

הצעד הזה, משדרג את חווית האכילה והנוחות של הילדים, כמו כן מעביר מסר חינוכי וערכי חשוב בנושא איכות סביבה וקיימות.

שיתופי פעולה בין צוותי הבוקר והצהריים

הפיקוח בעיר **אשדוד**, בשיתוף אגף חינוך חרדי, ומחלקת בריאות בעירייה מובילים **גני ילדים מקדמי בריאות**.

ארוחת הצהריים בצהרונים "ניצנים" בגני הילדים מהווה הזדמנות לפיתוח מודעות והרגלים נכונים לתזונה בריאה והשלכותיה יבואו לידי ביטוי גם בארוחת הבוקר בגן. לאור כך ומתוך הצורך להשבת העשייה החינוכית בנושא, וההבנה כי בשיתוף פעולה נכון של צוות הבוקר וצוות הצהרון והבניית רצף חינוכי, ניתן להצמיח בוגר גן המודע לחשיבות נושא הבריאות ותזונה נכונה.

צוותי הבוקר וצוותי צהרונים ניצנים נפגשו לכנס במיקוד "הארוחה כהזדמנות חינוכית" לשם הגברת המודעות להרגלי אכילה וצריכה נכונים. במהלך הכנס הוגשה למשתתפים ארוחת ערב בשרית שהוכנה על ידי ספק המזון של הצהרונים. הארוחה היוותה מקור לחשיפה וללמידה והכילה את כל אבות המזון על פי תפריט תזונאית "ניצנים" כשליד כל אחד מרכיבי הארוחה רשומים היתרונות התזונתיים שלו.

הצוותים למדו כיצד לפתח מודעות להרגלי אכילה וצריכה נכונים בהדרכתה של הגב' ורד אדמוני תזונאית מחוז דרום, בנוסף נחשפו בעזרתו של השף כיצד ניתן לבצע הגשה מעניינת של המזון, ולסיום שמעו הרצאה מפי הרב אסחייק על "חיים בריאים כהלכה".

מלבד הידע הרב שהוטמע, כל אחת ממסגרות צהרונים ניצנים קיבלה כלי הגשה דקורטיביים רב פעמיים וסינר אישי עבור הצוות באדיבות מחלקת בריאות בעירייה.

וכך כתב הרמב"ם (דעות ד, א): "הואיל והיות הגוף בריא ושלם מדרכי ה' הוא, שהרי אי אפשר שיבין או ידע והוא חולה, צריך אדם להרחיק עצמו מדברים המאבדים את הגוף ולהנהיג עצמו בדברים המבררים המחלימים"

ממחזרים ושומרים על הסביבה

בצהרוננו "קשת" בעיר **תל אביב** קידמו יוזמה בה הילדים משתמשים בארוחת הצהריים בכלים רב פעמים מתוך רצון לשמור על הסביבה באמצעות צמצום כמויות הפסולת וחסכון בחומרי הגלם בצהרון. כחלק מהחשיפה החינוכית לחשיבות האקולוגית, התקיים תהליך בו נחשפו הילדים לתכני העשרה בנושא מחזור תוך כדי טיפוח ערכים ונורמות התנהלות יום יומיות במסגרת תכנית העשרה **"מיחזור ושמירה על הסביבה"**.

בתכנית, הילדים הכירו סוגי חומרים. למדו מהם החומרים בהם ניתן להשתמש פעם נוספת כגון: נייר, זכוכית, פסולת אורגנית וכד'. הילדים למדו כיצד להפריד בין המוצרים הנזרקים לאשפה על פי החומר ממנו הוא עשוי, דבר שיוביל בסוף התהליך לשימוש חוזר וליצירת מוצרים חדשים מהמוצרים הממוחזרים. הילדים נחשפו לכך שכל מוצר שאנחנו מתכננים מתחיל את דרכו מחומרי הגלם שממנו מייצרים אותו, בסיום השימוש בו אנו יכולים לסיים את דרכו של המוצר בפח האשפה אך אנחנו יכולים גם להעניק לו התחלה חדשה אם ניקח את חומרי הגלם ונחזיר אותם לנקודת ההתחלה: חומר גלם לייצור מוצר חדש! במהלך הפעילות הילדים התבקשו להביא מוצרים ביתיים שהיו מיועדים לזריקה לאשפה על מנת שיחד ניצור מהם מוצר חדש.

הכנת פסלונים מנייר עיתון ובקבוקי פלסטיק

ניצנים בראי האומנויות

האמפתיה, הגישה, החיוביות והאמון, ביכולת המגוונת של הילדים, הם הבסיס לעשייה חינוכית מוצלחת ומקדמת בבית הספר "יחדיו" **בבאר שבע**. לאור הנחת היסוד הזו, יזמה מובילה בכיתת הצהרון הגב' אסתלה טיטלבוים יוזמה חינוכית בכיתות ב' בשם **"סיפור תאטרון ושילוב אומנויות"**.

היוזמה מאפשרת לילדים ביטוי אישי, למידה חברתית וחינוך דמוקרטי, ומפתחת שייכות, עצמאות ותחושת מסוגלות התורמים לאקלים המיטבי שבצהרון.

בכל שבוע הילדים נחשפים לסיפור שבועי, משוחחים על המשמעויות והמסרים העולים מהסיפור, חוקרים ומאפיינים את הדמויות לקראת ההמחזה. הילדים בוחרים במאי ושחקנים, ממחיזים את הסיפור ולסיכום מבצעים פעילות יצירה בעקבות הלמידה.

הסיפור "ברלה" היה למבוא לנושא הסתיו. הילדים חקרו שינויים בטבע (מזג אוויר, נדידת ציפורים, פריחה, וכן שינויים בהרגלי זוחלים ויונקים) (קיימו שיחה בעקבות הלמידה, שיחקו משחק "בינגו" כיתתי ובסיום ערכו משחקי תיאטרון ופנטומימה).

בדגש על נושא הקיימות ושימוש בחומרים מן הסביבה הטבעית תוך שמירה על הקיים, משלבים צהרונני ניצנים **בכפר סבא עבודות יצירה מחומרים מן הטבע** בהלימה לעונות השנה ולמזג האוויר.

בתהליך הלמידה בנושא "עלי שלכת" שולבו שירים וסיפורים וכל ילד סיפר מה עלי השלכת מסמלים עבורו.

בהמשך הלמידה, הילדים אספו עלי שלכת בהם השתמשו ליצירת אומנות, תוך הדגשת החשיבות של התחברות לטבע כחלק מהמחויבות של כול אחד ואחד לשמור עליו.

טיפול אקלים מיטבי

טיפול על הגוף, כלי הקשה, מוסיקה טובה, קצב, האזנה, מוטוריקה ועוד, תמצאו בצהרונים ניצנים **בבית דגן**.

אתם שואלים את עצמכם מה פתאום **טיפול גוף**? מה מקור הניגון?

ובכן, העבדים באפריקה הרחוקה נהגו, לפני לא מעט, שנים להיפגש, לשבת יחד, לנוח מעמל יומם, וחגגו לאחר יום עבודה עמוס במיוחד באמצעות שירה וריקוד וטיפול. כשהגיעו לאמריקה, נאסר על העבדים להשתמש בכלי מוסיקה וזאת מתוך חשש שנוהגים הם במעשי כשפים. העבדים ביצירות רבה, שביקשו לשמר את המסורת הרווחת בתרבותם פיתחו טכניקות של טיפוף גוף וכך נשמרה לה המסורת ואף הופצה ברחבי תבל.

חוג הטיפול שהגיע אלינו מהעבדים שבאמריקה הרחוקה, עונה על הצורך בו בדרך יצירתית של טיפוף ניתן לתת מענים לנושא הריכוז, לפתח מוטוריקה בקרב הילדים. מאפשר לילדי ניצנים ליהנות מהיחד, ממוסיקה טובה, ובנוסף מצליחים בזכות החוג לפתח את הדינמיקה הקבוצתית שמאפשרת חיבורים. החוג חוויתי במיוחד, ניכר כי הילדים נהנים מכך מאד ויש לומר כי הם פשוט לא מפסיקים לתופף ולשמור על הקצב.

בגן "צדק" **בקריית ים** שעות הצהריים בדרך כלל מאתגרות, הן עבור הילדים והן עבור צוות הגן. מתוך הבנה והתחשבות בצרכי ילדי הגן הגננת בחרה לשלב בתכנית צהרון "ניצנים" שני כלים המשרים רוגע והמאפשרים מעין אתחול מחדש של הנפש: **יוגה ומדיטציה**.

לאחר חקירה, איסוף מידע והתנסות פרטית שלה, החליטה לשלב כלים אלה כחלק משגרת יומה בצהרון. חווית המדיטציה מאפשרת לכל ילד למצוא את מקומו במרחב, להכין את גופו, ולהעניק מתנה יקרה מפז לנפשו. מתנה שבה הגוף נמצא ברגיעה מוחלטת, הראש מתרכז בחוויה העכשווית והנפש מתעופפת אל מקומות קסומים. נוסף על כך, חווית היוגה מעניקה לילד הזדמנות להכיר את גופו ולבנות עבורו דימוי חיובי.

פעילות היוגה והמדיטציה בנויות מתהליך, מתחילת השנה ועד היום אי אפשר שלא להבחין בדרך הייחודית של כל ילד. אט אט ילדי הגן מנוסים יותר, מצליחים להישאר במצב רגיעה זמן ממושך יותר והמיומנויות שלהם משתכללות. הילדים נהנים מהפעילות, מועשרים ממנה, ואף משתפים את בני משפחתם ומעודדים אותם לחוות זאת גם.

בניצנים חוקרים את הסביבה

בגן 'אלעסאפיר' במועצה מקומית **ערערה** שבמחוז חיפה בנו **ברכה לגידול צפרדעים**, הברכה נמצאת מאחורי החצר בגינה.

הרעיון להקמת הברכה התגבש בקרב מנהלת הגן שפנתה להורים ובשותפות מלאה הקימו את הברכה ומימשו את החזון והיוזמה שלה.

מובילת צהרון ניצנים בשיתוף פעולה מלא עם גננת הבוקר, החליטה להמשיך את הפעילות בזמן הצהרון. צוות הצהרון מקפיד להמשיך באותה תפיסה, עורכים תצפיות, ניסויים ופעילויות חקר. לדברי צוות ניצנים ילדי הצהרון נהנים מהמשך הפעילות ואף מראים בקיאות רבה יותר בתהליך הודות להמשכיות והרצף.

התכנים שהועברו לילדי הגן במהלך התצפיות: מה קורה לאחר ההפריה? מהו ראשן? ומעקב אחר חיי הצפרדע הבוגרת.

פעילות זאת מקדמת כישורי חיים שונים ואת רוחותו הרגשית והנפשית ומגבירים את יכולתו ללמוד. ליצור ולהסתגל למציאות מגוונת.

במועצה מקומית **פורדיס** מקיימים בתקופה זו בצהרונים "ניצנים" פעילויות בנושא **הזיתים**.

אנחנו נמצאים בתקופה שנקראת "קטיפת הזיתים" הידועה אצל הערבים, רוב המשפחות בכפר הולכות לקטיפת הזיתים, כל משפחה עושה עבודה משותפת ועוזרים אחד לשני.

כדי להמחיש לילדים קטנים את המהות והיופי של תקופה זו, מנהלת תוכנית "ניצנים" ברשות וגננות "ניצנים" החליטו לערוך פעילויות שונות שממחישות את תהליך העבודה בקטיפת הזיתים. תחילה, הגננות הסבירו לילדים על תהליך קטיפת הזיתים, איך אנחנו קוטפים את הזיתים, באיזה שיטה? איך מפיקים זיתים כבושים למאכל? ואיך מפיקים שמן מהפרי? בשלב השני הגננות נתנו לילדים זיתים וכל ילד קיבל בקבוק קטן ונדרש לעשות כבישה ולאחריה התבקש למלא את הבקבוק בזיתים הכבושים ולשים לימון ומלח.

בשלב השלישי הוחלט לערוך ארוחה טעימה שמכילה זיתים. הילדים עזרו לגננות להכין פיתות זעתר, הם סידרו את השולחנות, ישבו, אכלו ונהנו. כי כשיש סדר - דעתו של אדם מיושבת עליו, מעשיו נעשים במתינות ובתשומת לב....

אחד מ-13 המידות שמציע רבו, ר' ישראל סלנטר, הוא הסדר והנקיון. כלומר- זהו כלי בעבודת ה'.

שילוב בני נוער בניצנים

ביוזמה משותפת למנהל מחלקת החינוך **מבשרת ציון** ורכזת המעורבות החברתית משולבים תלמידי התיכון מכיתות י"ב במסגרת הצהרונים, שלצורך קבלת תעודת הבגרות נדרשים בין השאר לתרום לקהילה.

בחודש ספטמבר **ביום חשיפה בתיכון** הציגה מנהלת תוכנית ניצנים ברשות את התוכנית ובמסגרת הפאנל התלמידים קיבלו הסבר אודותיה, המיומנויות והכישורים הנדרשים במטרה להשתלב בצהרונים כגון: עבודת צוות, התמדה לצורך יצירת קשר ועוד. בסיום הפאנל עברו התלמידים ביריד שאורגן מטעם ביה"ס, התעניינו, שאלו ונרשמו ליום של ראיונות אישיים.

התלמידים רואינו, זומנו למפגש פתיחה ושובצו לקבוצות השונות ביישוב. במהלך ההתנדבות הם לוקחים חלק פעיל בהפעלה כמו: משחקים בחצר, מסייעים בהכנת שיעורי בית, יוזמים יוזמות ורעיונות לפעילות מטעמם.

ילדי הצהרונים מחכים לבואם של "חבריהם, אחיהם" הבוגרים וללא ספק ניכרת תרומת התוכנית לכל הנוגעים בדבר.

שילוב מד"צים מכיתות י' בתוכנית ניצנים בעיר **ראשון לציון** התרחב השנה לבתי ספר נוספים בעיר.

החיבור בין המד"צים לתלמידי השכבה הצעירה המשתתפים בתוכנית ניצנים, ראוי לציון והערכה. התלמידים הצעירים מחכים בציפייה לבואם של המד"צים, שמעבירים פעילויות חברתיות פעם בשבוע סביב חגים ונושאים מגוונים אחרים ומשלבים שירים, יצירות ומשחקים מקוונים בהתאם לתאריך, לגיל המשתתפים ולאופי התוכנית. הפעילויות חוויתיות, ומוסיפים נופך רב בפעילות השבועית שלהם במסגרת תכנית ניצנים לצהרון.

תלמידי המעורבות החברתית המתנדבים בצהרונים, עוברים במהלך השנה פעם בשבוע הכשרה כחלק מיוזמות נוספות שמנהל החינוך הכניס לתכנית כגון: תלמידי מעורבות חברתית ממספר תיכונים בעיר מתנדבים בתכנית ניצנים בעיר באופן קבוע, כחלק משעות התנדבותם, ותלמידי פרלמנט הילדים מכיתות ה' ו' מתנדבים בכיתות הצהרון בבית ספרם.

מתנדבים בניצנים

שיתוף קהילה בצהרונים ניצנים בגני תקווה

כשפוגשים את ארי סמואל אי אפשר שלא להתפעל מהנער הצעיר שעל אף גילו, רק בן 12, הספיק להקים את ארגון "שווים" שמטרתו לטפל ולדאוג לחיות רחוב. ארי מגיע בהתנדבות לצהרון ניצנים בביה"ס רביבים, שם עובדת סבתו ומקיים שם **סדנאות חווייתיות** לילדי הצהרון על בעלי חיים ובמיוחד על בעלי חיים בסכנת הכחדה ועל חיות רחוב.

בחופשת סוכות האחרונה הגיע ארי ודיבר עם הילדים על נדידת הציפורים ועל סוגי הציפורים השונים כשהוא מצויד במצגת צבעונית ומרשימה ושלל כרטיסיות. ארי מעורר בילדים מודעות, השראה ואהבה לבעלי חיים. בפועל רואה ארי שליחות ומבקש להעביר לכולם מסר שכולם זקוקים לחום ואהבה ואם נוכל לעזור לחיה ונתן לה מחסה, אוכל או טיפה תשומת לב, זה יהיה נהדר.

הילדים מצפים לארי בקוצר רוח ולמצגות הצבעוניות שלו שישבו.

לדברי שרית שמעון מנהלת צהרונים לידרקידס ניצנים: "אנו מאוד מאמינים בשיתוף קהילה ושילוב מתנדבים בצהרונים החל מבני נוער ועד וגמלאים, אנו מאמינים כי זה מעשיר ומספק את שני הצדדים המקבל והנותן. ארי נער מקסים מסור ואכפתי הילדים מאוד אוהבים אותו ואני בטוחה שעוד נשמע עליו"

גוון וחידוש בתכנית העשרה

החזון ברשות **מגיד אל כרם** הוא להשפיע על החברה, להוביל ולעשות שינוי, לצאת מהשגרה, לעבוד באופן ייצרתי ומקצועי ולכן שמו להם למטרה לשמור על אותה רמת הצלחה מבחינת הגוון בפעילויות, דרך **גוון וחידוש בתכנית העשרה**. בחירה מושכלת ומיוחדת בחיפוש חוגים איכותיים, חדשים וטובים.

החוג הראשון שנבחר לשם כך הנו ליטוף חיות: ילדים ופינות חי הם לרוב שילוב מנצח, הסקרנות והרצון לבחון את סביבת החי גורמים לקטנטנים אושר גדול כשהם מחזיקים בברווז חמוד או מלטפים אפרוח זעיר. התפתח בשנים האחרונות תחום של טיפול באמצעות בעלי-חיים (זואותרפיה). בתחום זה, אמנם ישנם יוצאי-דופן המנסים לתת משקל מה לרווחתם של בעלי-החיים במסגרת זו, אך הגישה המרכזית, שלפיה בעלי-חיים הם כלים ריקים בידי האדם, העשויים לשמש לחינוך ולטיפול התנהגויות רצויות, היא הנותנת את הטון.

החוג השני, עיצוב בשילוב תנועה: החוג מזמן אפשרות לשילוב בין תנועה ויצירה. ישנו שיתוף פעולה מלא של הילדים בחוג זה. הם מגלים עניין, יצירתיות וכל תלמיד מביא את יכולותיו וכישוריו. התוצרים מוצגים וניתן מקום לכל תלמיד ותלמיד.

שמים דגש על בחירת הצוותים

שנת הלימודים ב**טורעאן** נפתחה בדגש על **בחירת צוותי ההוראה במסגרות ניצנים**. כלל צוותי ההוראה בבתי הספר ומובילות גני הילדים הם בעלי תואר אקדמי. טרם פתיחת המסגרות כלל עובדי ניצנים עברו תהליך בחירה קפדני העונה על דרישות הקול קורא. כבר בסוף שנה"ל כל המדריכות בתכנית עברו תהליך הערכה. הערכה התבצעה על פי קריטריונים מובנים כגון: יחס אישי ויכולת ההכלה של המדריכה כלפי הילדים, עבודה על-פי תוכנית עבודה וסדר יום, יצירתיות ויוזמה אישית. בסיום ההערכה המסכמת קיימנו ישיבה עם צוות ההנהלה מהרשות ומהמתנ"ס והתקבלה החלטה משותפת עבור כל מדריכה, מי מתאימה להמשיך לעבוד בצהרון ומי לא. מדריכות חדשות שנבחרו לעבוד השנה עברו ריאיון עם אותן צוות הנהלה, מהלך זה הכרחי ומתבקש עבורנו כחלק מהטמעה מיטבית של התכנית.

כלל הצוותים מחויבים לעבוד עפ"י תכנית עבודה והקפדה על רכיבי סדר היום. ללא ספק ניכר כי הצוותים מגיעים מוכנים והילדים נהנים ממגוון הפעילויות, חוגי העשרה שנבחרו בקפידה ומהתכנים המוצעים במסגרת הצהרונים.

גם באופן הארוחה, האוכל המגיע למסגרות בריא ואיכותי, השיח והלמידה סביב הארוחה הינו משמעותי מאוד. ישנה הקפדה על הרגלי אכילה, ניקיון ורחיצת הידיים טרם ההגעה לארוחת הצהריים ובסיומה, אופן עריכת השולחן, בחירת המזון, ההגשה ופינוי וניקוי השולחנות. זהו תהליך חינוכי משמעותי מאוד עבור תלמידים צעירים.

ללא כל ספק, ניכר שמשנה לשנה התכנית בכפר הופכת לאיכותית ומשמעותית מאוד, מספר הילדים הנרשמים לתכנית עולה משנה לשנה ושביעות רצון ההורים גבוהה.

ניצנים כתוכנית דגל ברשות

שנת הלימודים תש"ף התאפיינה בשינוי תפיסת ההורים בכל הנוגע לתוכנית הצהרונים של ניצנים **ברכסים**. התוכנית נתפסת כיום כתוכנית עילית הנצרכת כמעט בכל בית ביישוב. גם הורים שאינם עובדים בשעות אלו, למדו להכיר בתוכנית כתוכנית העשרה בשילוב מענה רגשי לילדים. הדבר מגשים את חזון המשרד להעשרה ולמידה כרצף חינוכי אחד.

השוני נובע ממספר גורמים: השנה התבצעה החלפת זכיין חיצוני לזכיין מקומי. בחוגים מושם דגש על רכישת מיומנויות קוגניטיביות ורגשיות, הבניית ממשקי עבודה ושיתופי פעולה רשות, צוות הצהרון והורים. המובילות במסגרות מנפיקות דף קשר שבועי שמטרתו לשתף את ההורים בנעשה בצהרון ובנושא הנלמד. בנוסף פעם בחודש נשלח דף תמונות צבעוני המציג רגעים מיוחדים אותם חוו הילדים. ניתנת תשומת לב מיוחדת לתכנים ולפעילויות הנבחרות ממאגר רעיונות שבנתה מנהלת התכנית ברשות. הבחירה הנה בחירה אישית בכדי לטפח לקדם צוות חיוני, יוזם ומסופק בעבודתו בהתאמה לאופי ולחוזקות של כל אחת מן המובילות.

כחלק מתהליכי הבקרה והלמידה נבנה מאגר אימיילים, מכלל ההורים שבעזרתם מנהלת התכנית ברשות מקבלת משובים הצעות לייעול ושיפור השירות. ההורים משתפים פעולה, וכל פניה מטופלת בעז"ה באופן מיידי לשביעות רצון כולם, מנהלת התכנית ברשות מכנסת קבוצות ללמידת עמיתים, להחלפת רעיונות וחשיבה לייעול וקידום החוגים והעשייה בין כלל מובילות המסגרות.

בנוסף מתקיימת בקרה מטעם מנהלת התכנית על ביצוע רציף של הפעילויות, והחוגים פועלים במסגרת מערכת מובנית בתוך סדר היום של ניצנים בכל מסגרת. ובסיעתא דשמיא... עוד היד נטויה.

תודה לצוות ניצנים במטה,

למנהלות ניצנים במחוזות ומנהלי ניצנים ברשויות על השיתוף בחומרים.

מאתלים שנה מלאה בעשייה

ליקטה וערכה: רוזנברג סמדר